॥ श्येन उवाच ॥ धर्म्मात्मानं त्वाऽरेकं सर्व्वे राजन् महीक्षितः । सर्व्वधर्म्मविरुद्धं त्वं कस्मात् कर्म्म चिकीर्षसि ।
विहितं भक्षणं राजन् पीड्यमानस्य मे क्षुधा । मारक्षीर्धर्म्मलोभेन धर्म्ममुत्सृष्टवानसि ।
॥ राजोवाच ॥ सन्त्रस्तरूपस्त्राणार्थी त्वत्तो भीतो महाद्विज । मत्सकाशमनुप्राप्तः प्राणगृध्रुरयं द्विजः ।
एवमभ्यागतस्येह कपोतस्याभयार्थिनः । अप्रदाने परं धर्म्मं कथं श्येन न पश्यसि ।
प्रस्खन्दमानः सम्भ्रान्तः कपोतः श्येन लक्ष्यते । मत्सकाशे जीवितार्थी तस्य त्यागो विगर्हितः । १०४९
यो हि कश्चिद्द्विजान् हन्याद्गां वा लोकस्य मातरं । शरणागतञ्च त्यजते तुल्यं तेषां हि पातकं ।
॥ श्येन उवाच ॥ आहारात् सर्व्वभूतानि सम्भवन्ति महीपते । आहारेण विवर्द्धन्ते तेन जीवन्ति जन्तवः ।
शक्यते दुस्त्यजेऽप्यर्थे चिररात्राय जीवितुं । नतु भोजनमुत्सृज्य शक्यं वर्त्तयितुं चिरं ।
भक्ष्याद्वियोजितस्याद्य मम प्राणा विशाम्यते । विसृज्य कायमेष्यन्ति पन्थानमकुतोभयं ।
प्रमृते मयि धर्म्मात्मन् पुत्रदारादि नङ्क्ष्यति । रक्षमाणः कपोतं त्वं बहून् प्राणान्न रक्षसि । १०५०
धर्म्मं यो बाधते धर्म्मो न स धर्म्मः कुधर्म्म तत् । अविरोधात्तु यो धर्म्मः स धर्म्मः सत्यविक्रम ।
विरोधिषु महीपाल निश्चित्य गुरुलाघवं । न बाधा विद्यते यत्र तं धर्म्मं समुपाचरेत् ।
गुरुलाघवमादाय धर्म्माधर्म्मविनिश्चये । यतो भूयांस्ततो राजन् कुरुष्व धर्म्मनिश्चयं ।
॥ श्रीराजोवाच ॥ बहुकल्याणसंयुक्तं भाषसे विहगोत्तम । सुपर्णः पक्षिराट् किं त्वं धर्म्मज्ञश्चास्यसंशयं ।
तथाहि धर्म्मसंयुक्तं बहुचित्रञ्च भाषसे । न तेऽस्त्यविदितं किञ्चिदिति त्वां लक्षयाम्यहं । १०५१
शरणैषिपरित्यागं कथं साध्विति मन्यसे । आहारार्थं समारम्भस्तव चायं विहङ्गम ।
शक्यश्चाप्यन्यथा कर्त्तुमाहारोऽप्यधिकस्तया । गोवृषो वा वराहो वा मृगो वा महिषोऽपि वा ।
त्वदर्थमद्य क्रियतां यत्रान्यदिह काङ्क्षसि ॥
॥ श्येन उवाच ॥ न वराहं नचोक्षाणं न मृगान् विविधांस्तथा । भक्षयामि महाराज किं ममान्येन केनचित् ।
यस्तु मे देवविहितो भक्ष्यः क्षत्रियपुङ्गव । तमुत्सृज महीपाल कपोतमिममेव मे । १०५२
श्येनः कपोतानत्तीति स्थितिरेषा सनातनी । मा राजन् सारमज्ञात्वा कदलीस्कन्धमासजः ।
॥ राजोवाच ॥ राष्ट्रं शिबीनामृद्धं वै ददानि तव खेचर । यं वा कामयसे कामं श्येन सर्व्वं ददानि ते ।
विनेमं पक्षिणं श्येन शरणार्थिनमागतं । येनेमं वर्ज्जयेथास्त्वं कर्म्मणा पक्षिसत्तम ।
तदाचक्ष्व करिष्यामि नहि दास्ये कपोतकं ॥ श्येन उवाच ॥ उशीनर कपोते ते यदि स्नेहो नराधिप ।
आत्मनो मांसमुत्कृत्य कपोततुलया धृतं । यदा समं कपोतेन तव मांसं नृपोत्तम । १०५३
तदा देयन्तु तन्मह्यं सा मे तुष्टिर्भविष्यति ॥ राजोवाच ॥ अनुग्रहमिमं मन्ये श्येन यन्माऽभियाचसे ।
तस्मात्तेऽद्य प्रदास्यामि स्वमांसं तुलया धृतं ॥ लोमश उवाच ॥ उत्कृत्य स स्वयं मांसं राजा परमधर्म्मवित् ।
तुलयामास कौन्तेय कपोतेन समं विभो । म्रियमाणः कपोतस्तु मांसेनात्यतिरिच्यते ।
पुनश्चोत्कृत्य मांसानि राजा प्रादादुशीनरः । न विद्यते यदा मांसं कपोतेन समं धृतं ।
तत उत्कृत्तमांसोऽसावारुरोह स्वयं तुलां ॥ श्येन उवाच ॥ इन्द्रोऽहमस्मि धर्म्मज्ञ कपोतो हव्यवाडयं । १०५४